

Somalialaisten naisten integroituminen Suomessa

Sosiaalialan koulutusohjelma
sosionomi
Opinnäytetyö
28.3.2008

Kirsi Kauranen-Abdelwahed

Koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto	
Sosiaaliala		Sosionomi	
Tekijä/Tekijät			
Kirsi Kauranen-Abdelwahed			
Työn nimi			
Somalialaisten naisten integroituminen Suomessa			
Työn laji	Aika	Sivumäärä	
Opinnäytetyö	Kevät 2008	29 + 1 liite	
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Integraatio on ajankohtainen aihe, koska Suomeen tulee jatkuvasti lisää maahanmuuttajia. Integroituminen tapahtuu vuorovaikutuksessa suomalaisten ja maahanmuuttajien välillä. Suomeen muutti 1990-luvun alusta lähtien somalialaisia turvapaikanhakijoita. Minua kiinnostaa tietää, miten he ovat integroituneet Suomessa. Opinnäytetyöni tavoitteena on hahmottaa, miten somalialaiset naiset ovat löytäneet täältä oman paikkansa ja miten he ovat ystävystyneet suomalaisten kanssa.</p> <p>Opinnäytetyössäni käytän perustana kulttuuri-identiteetin mallia, jonka ovat kehittäneet psykologian professorit Derald Wing Sue ja David Sue. Tässä mallissa integraatiota tarkastellaan prosessina yksilön kulttuuri-identiteetin kehityksen kannalta. Mallin mukaan vähemmistöryhmän jäsen elää elämässään erilaisia kehitysvaiheita, joista integraatiovaihetta pidetään optimaalisena. Työni on kvalitatiivinen ja aineistoni olen kerännyt haastatellen somalialaisia naisia. Haastattelukysymykset olen laatinut teemoittain, joiden perustana on kulttuuri-identiteetin mallin mukaiset kehitysvaiheet. Haastattelin kolmea somalialaista naista pääkaupunkiseudulla suomen kielellä. Haastateltavat sain käyttäen lumipallo-otantaa. Analyysimenetelminä käytin sisällön analyysia.</p> <p>Suomessa asuessaan haastateltavilla naisilla oli ollut muutoksia kulttuuri-identiteetissään. Lapsina he olivat kokeneet olevansa kahden kulttuurin välissä, koulussa suomalaisina ja kotona somalialaisina. Yläasteella he ystävystyivät somalialaisten nuorten kanssa. Silloin he alkoivat myös pohtimaan omaa identiteettiään ja tulivat siihen tulokseen, että he ovat somalialaisia. Työelämässä ja vapaa-aikana he eivät olleet löytäneet suomalaisia ystäviä. He sanoivat, että somalialainen ja suomalainen kulttuuri ovat hyvin erilaisia. Haastattelussa he kertoivat myös monista syrjintäkokemuksista, joita heillä oli ollut koulussa. He tunsivat olevansa jäsenenä suomalaisessa yhteiskunnassa sekä somaliyhteisössä. Haastateltavat kokivat kollektiivisen kulttuurin merkityksen erittäin tärkeänä. Islamin uskonto ja heidän perheensä olivat vahvoina tukipilareina heidän elämässään.</p> <p>Kulttuuri-identiteetin mallin mukaiset kehitysvaiheet voisivat olla työvälineenä esimerkiksi sosionomeille työskennellessään maahanmuuttajien kanssa. Koska maahanmuuttajat tarvitsevat erityistä tukea identiteettinsä rakentamisessa integroituaan uuteen kulttuuriin.</p>			
Avainsanat			
integraatio, maahanmuuttaja, somalialainen, kulttuuri-identiteetti			

Degree Programme in		Degree	
Social Services		Bachelor of Social Services	
Author/Authors			
Kirsi Kauranen-Abdelwahed			
Title			
Somali Women's Integration into Finland			
Type of Work	Date	Pages	
Final Project	Spring 2008	29 + Appendix	
<p>ABSTRACT</p> <p>Integration is a current subject in Finland, because the amount of immigrants is continuously increasing. The key for integration is how to build a dialogue between Finns and immigrants. In the beginning of the 1990's Somali asylum seekers arrived in Finland. The objective of this study was to outline how Somali women found their own place in the new culture. The viewpoint of integration in this study was what kinds of friendly relations Somali women had with Finns.</p> <p>My final project was a qualitative study. As the base of this project I used Cultural Identity Development Models by Derald Wing Sue and David Sue. Cultural identity development is a dynamic process, in which a person reflects his / her own cultural identity. This model defines five stages of identity development, in which the integrative awareness stage represents a higher form of healthy functioning. I collected my data by using the focus group interview with three Somali women in the Helsinki Metropolitan Area. They were fluent in Finnish. I got these interviewees by snowball-sampling. I divided these data into the themes of stages of cultural identity development models and after this I analysed the data by using content analysis.</p> <p>As children Somali women found themselves between two cultures: at school and outside they were Finns and at home Somalis. When the interviewees moved to the upper level of comprehensive school they became friends with Somalis. In their working places and leisure time they did not find Finnish friends. Their point of view was that Somali and Finnish cultures were quite different. In the interview they told about many experiences of discrimination, which they suffered from especially at their schools. During their life in Finland they underwent these cultural identity development models. As children they considered themselves both Finns and Somalis. During adolescence they started to define their identity, they were Somalis. They developed an inner sense of security and could own and appreciate unique aspects of their culture as well as Finnish culture. The meaning of collective culture was very important in their lives. Islamic religion and Somali culture supported them within the new culture.</p> <p>Cultural Identity Development Model serves as a useful tool for Bachelors of Social Services to gain a greater understanding of immigrants as culturally different clients. Immigrants need specific support in their cultural identity in the integration process.</p>			
Keywords			
integration, immigrant, Somali, cultural identity			

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 SUOMESTA ON TULLUT MAAHANMUUTTOMAA	2
3 IDENTITEETTI	3
4 OPINNÄYTETYÖN TEORIA	4
4.1 Kulturi-identiteetin malli	4
4.2 Yhdenmukaisuusvaihe	4
4.3 Ristiriitavaihe	5
4.4 Vastustusvaihe	5
4.5 Itsetutkiskeluvaihe	6
4.6 Integraatiovaihe	6
5 MAAHANMUUTTAJIEN INTEGROITUMINEN	7
6 SOMALIALAISTEN MUUTTO SUOMEEN	9
6.1 Maahanmuuton taustatekijät	9
6.2 Klaanijärjestelmä	11
6.3 Somalikulttuuri	11
7 TUTKIMUSASETELMA	12
7.1 Tutkimuskysymys	12
7.2 Aineiston keruu	13
7.3 Aineiston kuvaus	14
7.4 Aineiston analysointi	14
8 TUTKIMUSTULOKSET	15
8.1 Oma identiteetti	15
8.2 Suomalaiset ystävät	17
8.3 Somalialaiset ystävät sekä ystävät muista kulttuuriryhmistä	18
8.4 Kaksi kulttuuria	20
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	21
10 POHDINTA	24
LÄHTEET	26
LIITE 1	

1 JOHDANTO

Viimeisten kahden vuosikymmenen aikana Suomeen on muuttanut enemmän maahanmuuttajia kuin aikaisemmin. Maahanmuuttajien ja suomalaisen yhteiskunnan kohtaamiseen liittyy monia haasteita. Miten maahanmuuttajat löytävät täältä oman paikkansa asumiseen ja elämiseen.

Uuteen yhteiskuntaan sopeutuminen eli integroituminen on monimuotoinen ja pitkä prosessi. Integroituminen vaatii vuorovaikutusta valtaväestön ja vähemmistöryhmän välillä.

Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan on ajankohtainen ja tärkeä aihe. Sosionomin työssä tulee myös tiedostaa erilaisten kulttuurien merkitykset ja sopeutumisen haasteet.

Olen kiinnostunut tietämään enemmän integraatioprosessista. Erityisesti haluan keskittyä somalialaisten naisten integroitumiseen suomalaisessa yhteiskunnassa. Somalialaiset olivat ensimmäinen suurin turvapaikanhakijaryhmä, joka muutti Suomeen 1990-luvun alussa.

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen tutkimus ja teen sen haastatellen kolmea somalialaista naista. Työn perustana käytän Derald Wing Suen ja David Suen (1990, 2002) kulttuuri-identiteetin mallia, joka tarkastelee integraatiota dynaamisena prosessina. Integraatiota tarkastellaan yksilön kulttuuri-identiteetin kehityksen kannalta viidessä eri vaiheessa. Suen ja Suen mallissa integraatio on hyvinvoinnin kannalta optimaalisinta. Kulttuuri-identiteetin mallin mukaan integraatiovaiheessa vähemmistöryhmän jäsen on tasapainossa itsensä ja ympäristönsä kanssa. (Sue – Sue 1990: 116 - 117; 2002: 214.)

Opinnäytetyöni pääkysymyksenä on ” Millaisia sosiaalisia integraatioprosesseja somalialaiset naiset ovat läpikäyneet suomalaisessa yhteiskunnassa”? Kysyn haastateltavilta somalialaisilta naisilta heidän omasta kulttuuri-identiteetistään, suomalaisista ystävistään ja somalialaisista ystävistään. Kysymykset sijoittuvat aikajalalle lapsuus, murrosikäisyys ja tämä hetki.

2 SUOMESTA ON TULLUT MAAHANMUUTTOMAA

Suomeen muuttaneita ihmisiä kutsutaan yleisnimellä maahanmuuttaja. Maahanmuuttaja tarkoittaa erilaisia ryhmiä, joita ovat turvapaikan hakijat, pakolaiset, siirtolaiset ja paluumuuttajat.

Pakolainen on määritelty Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksessa vuonna 1951 henkilöksi, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi.

Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen mukaan turvapaikanhakija on henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta muusta kuin koti- tai oleskelumaastaan jättämällä turvapaikkahakemuksen maan viranomaisille. (Pentikäinen 2005: 19.)

Pakolaisuus todetaan vasta turvapaikkahakemukseen annetussa päätöksessä.

Turvapaikanhakijasta ei siis voi käyttää nimitystä ”pakolainen” ennenkuin myönteinen päätös on annettu. (Virtanen 1993: 13.)

Siirtolainen on työn, ammatinharjoittamisen, avioliiton tai asumisen kautta oleskeluoikeuden saanut ulkomaan kansalainen.

Paluumuuttaja on maahanmuuttoluvan saanut entinen Neuvostoliiton kansalainen, joka on kansallisuudeltaan suomalainen. Tai muista maista siirtolaisuudesta palannut suomalainen. (Pentikäinen 2005: 22.)

Suomesta on tullut maahanmuuttomaa, joka tarkoittaa sitä, että maahan muuttaa enemmän ihmisiä kuin maasta lähtee. Eurooppalaiseen sekä yleismaailmalliseen tasoon verrattuna Suomeen suuntautunut muuttoliike on kuitenkin vähäistä. Erona muihin Euroopan maihin on myös se, että Suomen maahanmuuttohistoria on lyhyt. Muuttajien määrä kasvoi Suomessa taloudellisen laman aikana. Suomeen ei muuttanut työvoimaa kuten muualle Eurooppaa, vaan verrattain paljon turvapaikanhakijoita, pakolaisia ja paluumuuttajia. (Perhoniemi – Jasinskaja-Lahti 2006: 11-12.)

Vuoden 2007 lopussa vakinaisesti asuvia ulkomaalaisia oli Suomessa 132 632. Suurin ulkomaalaisryhmä on venäläiset, joita oli 26 205 henkeä. Somalialaisia oli 4 831 henkeä. (Maahanmuuttovirasto 2008.)

Tässä luvussa täytyy huomioida, että somalialaisia on myös Suomen kansalaisina.

3 IDENTITEETTI

Identiteetti vastaa kysymykseen ”kuka tai mitä minä olen”. Identiteetti koskee käsityksiämme itsestämme ja niistä ihmisistä, joihin samastumme. Ihmiset, jotka poikkeavat enemmistöstä, kuten maahanmuuttajat, joutuvat pohtimaan näitä kysymyksiä ehkä koko elämänsä ajan. (Liebkind 1998: 106.)

Kun puhutaan maahanmuuttajista, erityisesti pakolaisista, nousee esille identiteetistä käsitteet; etninen- ja kulttuuri-identiteetti. Nämä käsitteet mielletään usein synonyymeiksi, vaikka niillä on myös eroja. Sosiologiassa ja antropologiassa kulttuuri-identiteetillä tarkoitetaan kulttuuriryhmään kohdistuvaa yhteenkuuluvuuden tunnetta ja yhteisiin arvoihin, yhteiseen historiaan, kieleen ja perinteeseen perustuvaa käyttäytymistä. Etnisellä identiteetillä tarkoitetaan kansallista tietoisuutta, samastumista tiettyyn ryhmään. Etnisyyden käsite on sosiologiassa laaja ja kattaa sekä kulttuuri-identiteetin että etnisen identiteetin. (Liebkind 1994: 22.)

Jokaisen etnisen tai kulttuurivähemmistön jäsenen on otettava kantaa kahteen peruskysymykseen: miten tärkeää on säilyttää oma kulttuuri ja siihen liittyvä kulttuuri-identiteetti sekä toiseksi se, miten tärkeää on ylläpitää hyvät suhteet ja kiinteä yhteys koko yhteiskuntaan ja valtaväestöön. (Liebkind 1994: 25.)

Etninen tai kulttuuri-identiteetti kehittyy ihmisen koko elämän aikana vuorovaikutuksessa omien ja ympäröivien ryhmien jäsenten kanssa. Ihminen voi samaistua molempiin ryhmiin, jotka jatkuvasti muuttuvat ryhmärajojen sisällä ja välillä sekä muokkaavat yksilöiden minäkäsityksiä ja arvomaailmaa. (Liebkind 1994: 30.)

Identiteetin arvo, mikä tarkoittaa sitä, minkä arvoista on olla sitä, mitä on, vaikuttaa itsetuntoon. Itsetunto sisältää kaikki tunteet, joita yksilö tuntee itseään kohtaan. Itsetunto on hyvä, kun yksilö arvostaa omia henkilökohtaisia ominaisuuksiaan positiivisesti. (Liebkind 1998: 107.)

4 OPINNÄYTETYÖN TEORIA

4.1 Kulttuuri-identiteetin malli

Opinnäytetyössäni käytän perustana kulttuuri-identiteetin mallia, jonka ovat kehittäneet Aasian amerikkalaiset psykologian professorit Derald Wing Sue ja David Sue (1990, 2002). Tämä malli tarkastelee integraatiota dynaamisena prosessina yksilön kulttuuri-identiteetin kehityksen kannalta. He kuvaavat kulttuuri-identiteetin muutosta, jossa keskeisintä on suhtautumistapa itseän, toisiin saman ja eri etnisten ryhmien jäseniin sekä valtaväestöön. Suhtautumistavan avulla positiivisesti tai negatiivisesti yksilö voi käydä läpi erilaisia kehitysvaiheita. Ne ovat yhdenmukaisuus -, ristiriita -, vastustus -, itsetutkiskelu - ja integraatiovaihe.

Suen ja Suen mallissa integraatio on hyvinvoinnin kannalta optimaalisinta. Oletetaan, että integraatiovaiheessa vähemmistöryhmän jäsen on tasapainossa itsensä ja ympäristönsä kanssa. (Sue – Sue 2002: 214 – 215.)

4.2 Yhdenmukaisuusvaihe

Yhdenmukaisuusvaiheessa on tunnusomaista, että vähemmistöryhmän jäsen alistuu valtakulttuuriin ja haluaa mukautua valtaväestöön. Yksilö kokee oman kulttuuriryhmänsä negatiivisena, jota haluaa vältellä, kieltää tai muuttaa.

Vähemmistöryhmän jäsen voi matkia valtaväestön tapoja, puhetyylejä sekä pukeutumista. Valtaväestön kulttuuri on jotenkin ”parempaa”, ”ihailtavampaa” ja ”kunnioittavampaa” kuin vähemmistöryhmän kulttuuri. (Sue – Sue 2002: 215-216, 219 -220.)

Tärkein identiteetin sisällön jako on sosiaaliseen ja henkilökohtaiseen identiteettiin. Henkilökohtaisen identiteetin ominaisuuksia ovat ne, jotka erottavat hänet muista samaan ryhmään kuuluvista jäsenistä. Sosiaalisen identiteetin keskeinen ajatus on se, että se edesauttaa myönteisen kuvan luomista omasta itsestään. Tämä tapahtuu samaistumisen avulla. Positiiviseen viiteryhmään samaistumisessa toivotaan saavan osaksi valtar ryhmän ”hyveitä”. Sitä voidaan kutsua myös ihannesamaistumiseksi. (Liebkind 1988: 66, 70-71.)

4.3 Ristiriitavaihe

Oman kulttuuritaustan kieltäminen alkaa rikkoutua ristiriitavaiheessa. Se johtaa kysymyksiin ja kriittiseen suhtautumiseen valtaväestön paremmuudesta.

Yksilö huomaa, että kaikki asiat valtaväestössä eivät ole ihailtavia ja hän saattaa tuntea itsensä syrjäytetyksi sekä kokea rasismia. Yksilö voi kokea epäluuloisuutta yksittäisiä valtaväestön jäseniä kohtaan.

Ristiriitavaiheessa henkilö on konfliktissa erilaisen tiedon sekä kokemuksen välillä, joka aiheuttaa ongelmia hänen minäkuvassaan. Mikäli ristiriitavaihe tulee päällekkäiseksi yhdenmukaisuusvaiheen kanssa saatta se aiheuttaa ongelmia.

Tässä vaiheessa häpeän ja ylpeyden tunteet sekoittuvat oman kulttuuritaustan ja valtaväestön kulttuurin kanssa. (Sue – Sue 2002: 220 – 222.)

Ristiriitavaiheessa voi syntyä samaistumiskonflikti. Se tarkoittaa sitä, että jokin viiteryhmä mielletään kielteiseksi, mutta kuitenkin sillä ryhmällä on myös yhteisiä piirteitä, jotka yleensä johtavat samaistumiseen. On vaikea valita, mihin viiteryhmään voi samaistua. Samaistumiskonflikti on myös luonnollinen osa jokaisen ihmisen identiteettiä. Konfliktitilanteissa joutuu määrittelemään, mitä ryhmää tai yksilöä haluaa lähestyä ja kenestä haluaa puolestaan irrottautua. Samaistumiskonfliktien seurauksena henkilön identiteetti muuttuu. (Liebkind 1988: 71.)

Ihmiset eivät samaistu mihinkään ryhmään tai kulttuuriin joko-tai-periaatteella. He samaistuvat yleensä vain osaan jostakin kulttuurista. (Liebkind 1994: 24.)

4.4 Vastustusvaihe

Vastustusvaiheessa vähemmistöryhmän edustaja hyväksyy vain oman kulttuurinsa ja menee toiseen äärimmäisyyteen korostamalla oman kulttuurin erinomaisuutta. Samalla yksilö haluaa torjua valtaväestön kulttuurin ja näkee sen itseään vastaan. Tilanne synnyttää vihan tunteita valtaväestön ihmisiä kohtaan sekä koko maailmaa kohtaan, joka edustaa samanlaista kulttuuria kuin valtaväestö. Myös voimakkaita syyllisyyden, häpeän ja vihan tunteita voi esiintyä. Rasismin, vähättelyn ja syrjinnän tunteet aiheuttavat uhrin roolissa olemisen. Tämä vaihe voi olla raskas vähemmistöryhmän edustajalle itselleen. (Sue – Sue 2002: 222 – 223.)

Tilanne voi johtaa ylisamaistumiseen omassa ryhmässä ja samalla alisamaistumiseen toisessa ryhmässä. Tämä voi olla pelkästään itsepuolustusta, joka ilmenee epävarmuutena ja uhan tuntemisena. Toisaalta vähemmistöryhmän edustaja ymmärtää oman asemansa sekä hänen itsetuntonsa on hyvä ja hän etsii aktiivisesti itsetuntoa kohentavaa informaatiota ja on ylpeä taustastaan. Liebkindin mukaan ihmisellä on tarve saada itselleen arvostettu identiteetti, jos hän ei voi saavuttaa sitä valtaväestössä, hän etsii sen esimerkiksi omasta uskonnollisesta ryhmästään. (Liebkind 1994: 28; Liebkind 1988: 86, 91.)

4.5 Itsetutkiskeluvaihe

Itsetutkiskeluvaiheessa vähemmistöryhmän edustaja saattaa huomata, kuinka paljon hän menettää voimiaan omiin negatiivisiin tunteisiinsa sekä voi kokea menettävänsä oman identiteettinsä. Yksilö käyttää mahdollisesti aikaa erilaisten kulttuuri-identiteettinäkökulmien pohtimiseen. Yksilöä auttaa huomattavasti, jos hän tutustuu paremmin valtaväestön ihmisiin ja huomaa, ettei kaikki ole ”vihollisia” hänelle. Suhautuminen omaan kulttuuriaan kohtaan muuttuu ja samalla hän huomaa valtaväestön yhteiskunnan moninaisuuden. (Sue – Sue 2002: 224 – 225.)

Sosiaalisessa identiteetissä ihmiset arvioivat omaa ryhmäänsä vertailemalla sitä muihin ryhmiin. Jotta sosiaalisella identiteetillä olisi merkitystä, tulee ryhmien olla keskenään yksimielisiä niistä arvoista, joita niihin liitetään. Enemmistön ja vähemmistön välisissä suhteissa tämä merkitsee sitä, että vähemmistön on aina saatava enemmistön siunaus positiiviselle ryhmäidentiteetille. (Liebkind 1988: 91.)

4.6 Integraatiovaihe

Integraatiovaiheessa vähemmistöryhmän edustaja on saanut sisäistä varmuutta itsestään. Vähemmistöryhmänjäsen osaa arvostaa molempia kulttuureita ja tietää, että kaikissa kulttuureissa on hyviä sekä huonoja puolia.

Yksilö on ylpeä omasta etnisestä taustastaan ja samalla kokee myös olevansa itsenäinen, yksilöllinen jäsen omassa ryhmässään, suuremmassa yhteiskunnassa sekä koko maailmassa.

Yksilö kokee valikoivaa luottamusta ja arvostusta valtaväestöä kohtaan sekä on tasapainossa itsensä ja ympäristönsä kanssa. (Sue – Sue 2002: 225-226.)

Nämä kehitysvaiheet eivät seuraa suoraviivaisesti toisiaan vaan voivat vaihtaa järjestystä ja voivat kestää eripituisia aikoja.

Jokin vaihe voi olla dominoiva ja sen taustalla voi olla jokin toinen vaihe. Eri vaiheet eivät aina ole käyttäytymisen tasolla yksiselitteisiä. Suen ja Suen mukaan ihminen voi tuntea yhtä, ajatella toista ja toimia kolmannella tavalla. (Sue –Sue 1990:116.)

5 MAAHANMUUTTAJIEN INTEGROITUMINEN

Integraatiokäsite tulee latinan ”kokonaista” tai ”eheätä” tarkoittavasta ”integer” sanasta. Yhteiskuntatieteissä integraatio sanaa on jo käytetty pitkään. Durkheim (1893) kuvaili yhteiskuntaa organisaationa, joka voidaan jakaa pienempiin osatekijöihin. Osatekijöillä on niiden välisestä interaktiosta ja keskenäisestä riippuvuussuhteesta johtuen yhteiskuntaa integroiva funktio. Työnjakoon pohjautuva erityisosaaminen lisää yksilöiden välistä riippuvuutta ja ylläpitää yhteiskunnan integraatioita. (Saksela 2005: 92.)

Integraatiolla maahanmuuttajien yhteydessä ymmärretään yleisesti sitä, että yksilö omaksuu oman kulttuurinsa arvojen ja normien lisäksi uuden kulttuurin arvoja ja normeja, vaikka ne olisivatkin ristiriidassa keskenään. Uuden maan arvomaailma ei tule omien alkuperäisten arvojen tilalle, vaan henkilö liikkuu sujuvasti kahden kulttuurin välillä. Kulttuurit pyritään sopeuttamaan tai niiden halutaan antaa sopeutua yhteiseloön. (Pentikäinen 2005:33.)

Maahanmuuttajien integraatiotutkimuksen lähtökohta on pysynyt kauan aikaa samana, vaikka integraation keskeisille käsitteille on annettu erilaisia nimiä eri aikoina. Näiden käsitteiden sisältö on muokkaantunut kulloinkin käytetyn tieteellisen ongelman mukaisesti. Globalisaation myötä on avautunut uusi käsite; transnationaalisuus. Tällä viitataan lähettävien maiden ja toisissa maissa asuvien maahanmuuttajien välisiin yhteyksiin, esimerkiksi internetin välityksellä. Transnationaalisella identiteettikokemuksella tarkoitetaan tunnetta kuulumisesta yhteisöön, joka ei rajoitu asuinmaan rajojen sisäpuolelle. Transnationaaliset suhteet luovat maaahanmuuttajan identiteetille jatkumon ja edesauttavat näin koherenssin tunnetta. Erityisesti pakolaiset ovat yleensä menettäneet kaiken, minkä kautta he ovat lähtömaassaan määritelleet itsensä ja joka on antanut heille identiteetin. (Forsander 2001:50-52.)

Integraatio käsitteelle ei ole olemassa maahanmuuttajatutkimuksen näkökulmasta selkeätä määritelmää, joten monet tutkijat kehittävät oman työmääritelmänsä. Näissä määritelmissä on yleensä mukana kaksi tekijää; isompi kokonaisuus, joka on yleensä valtayhteisö tai osa siitä. Toisena osapuolena on maahanmuuttajat joko yksilö- tai yhteisötasolla. (Forsander 2001:38.)

Integraation käsitteen ongelmallisuuden vuoksi on ehdotettu, että maahanmuuttajien integraatiota pitäisi tutkia suhteessa johonkin tiettyyn elämänalueeseen tai yhteisöön ja rajata se tiettyihin näkökulmiin. Ensimmäisenä näkökulmana on integraatio vastaanotettavaan tai valtayhteisöön. Tätä integraation suuntausta kutsutaan rakenteelliseksi integraatioksi, joka sisältää osa-alueet: poliittinen, taloudellinen ja sosiaalinen.

Toisena näkökulmana integraatiossa on etniset ryhmät. Tällä tarkoitetaan eri etnisten ryhmien välistä kanssakäymistä, jonka tavoitteena voi olla eri vähemmistöryhmien yhteistoiminta. Kolmantena näkökulmana on integraatio oman etnisen yhteisön sisällä. Tämän integraation on tutkittu edesauttavan rakenteellista integraatioita valtayhteiskunnassa. (Forsander 2001: 40-41.)

Somalialaiset ovat yhteiskunnallisesti hyvin aktiivisia. He ovat perustaneet enemmän järjestöjä kuin mikään muu maahanmuuttajaryhmä. (Alitolppa-Niitamo – Ali 2001: 134.) Somalialaiset naiset ovat myös poliittisesti aktiivisia, muutamat heistä kuuluvat kaupunginvaltuustoihin (Tiilikainen 2003: 54). Vuoden 2007 eduskuntavaaleissa ensimmäinen maahanmuuttaja, somalialainen nainen, oli lähellä päästä kansanedustajaksi.

Integraatio- käsitettä on myös kritisoitu, koska sen tutkiminen lähtee yleensä valtayhteisöstä, johon osan eli vähemmistön tulee integroitua. Suomalainen yhteiskunta ei ole sosiaalisesti ja kulttuurisesti yhtenäinen, joten ongelmana on se, mihin valtayhteisön osaan esimerkiksi somalialaiset integroituvat.

Toisaalta somalialaiset kuten muutkin maahanmuuttajat voivat myös integroitua omaan etniseen, uskonnolliseen tai poliittiseen yhteisöön. (Ekholm 1994:17.)

Nykyään integraatiossa halutaan korostaa lisääntyvää valtayhteisöön osallistumista tai sen osaksi tulemistä. Useimmat määrittelijät haluavat korostaa integraation prosessiluonnetta; integraatio nähdään jatkuvana liikkeenä kohti yhteiskunnan keskiötä. Kyseessä ei ole siis tila keskiössä tai sen ulkopuolella, vaan se on prosessi, jossa yhä tiivimmin lähestytään yhteiskunnan keskiötä. (Forsander 2001:39.)

Integraation käsitettä voidaan tutkia suhteessa koko yhteiskuntaan ja sen muutokseen. Tätä voidaan tutkia kahdella tavalla: integraatio viittaa eri osista koostuvan järjestelmän sisäiseen koheesioon, jolloin integraatio nähdään tilana. Integraatio voi viitata myös ulkopuolisten osien järjestelmään liittymiseen, jolloin kyse on prosessista. (Forsander 2001:41.) Näitä ulkopuolisia osia ovat sosiaaliset verkostot, kansalliset ja transnationaaliset suhteet (Saksela 2005: 94).

Integraatiota voidaan tarkastella molemmista näkökulmista joko osien tai kokonaisuuden kannalta. Mutta jos integraatiota tutkitaan kokonaisuudesta käsin, siihen liittyy normatiivisia oletuksia, mikä on tavoiteltu järjestys eli täydellisen integraation tila. (Forsander 2001:41.) Tämä yhteiskunnan keskiöön kohdentuva näkökulma korostaa usein instrumentaalista puolta, joka nähdään asetelmana ”me - suomalaiset” ja ”muut – maahanmuuttajat”. Näin ollen maahanmuuttajien integroitumisesta tulee oikeutettu ylhäältä ohjattu lähestymistapa, mikä vähentää maahanmuuttajien oman integraatiotulokinnan merkitystä. (Saksela 2005: 93.)

Integraatiosta puhuessa käytetään nykyään maahanmuuttajien yhteydessä suomenkielistä termiä kotouttaminen ja kotoutuminen. Kotouttamisella tarkoitetaan Suomen virallista kannanottoa maahanmuuttajiin joka on määritelty kotouttamislaissa. (Eduskunnan päätös maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999.)

Lain mukaan kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä tavoitteena osallistuminen työelämään ja yhteiskunnan toimintaan samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen (Pentikäinen 2005: 29).

6 SOMALIALAISTEN MUUTTO SUOMEEN

6.1 Maahanmuuton taustatekijät

Kun pakolainen tai maahanmuuttaja saapuu uuteen maahan, hän tuo mukanaan koko henkilökohtaisen sekä oman maansa historiansa. Vastaanottavalla maalla on myös oma historiansa ja politiikkansa.

Integraatio ei tapahdu sosiaalisessa tyhjiössä, vaan se etenee prosessina ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä maan silloisessa yhteiskunnassa.

Integraatiossa vaikuttavana tekijänä on myös aika. Integraatioprosessi tarvitsee aikaa.

Vastaanottavan maan, eli Suomen, historiallisella, sosiaalisella ja taloudellisella tilanteella on suuri vaikutus maahanmuuttajan integraatioon. Keskeisiä tekijöinä ovat, onko maa toiminut maahanmuutto – vai maastamuuttomaana, mikä on maan etnisten vähemmistöjen määrä ja asema sekä millaiset ovat valtakunnan asenteet etnisiä vähemmistöjä kohtaan. Edellä mainitut tekijät vaikuttavat siihen, millaista maahanmuuttopolitiikkaa maa harjoittaa.

Myös lähtömaan, Somalian, tilanne vaikuttaa paljon integraatioprosessiin. Pakolaisella saattaa olla vaikeuksia aloittaa uutta elämää Suomessa, koska hän ajattelee ja pelkää kotimaassaan olevien omaistensa puolesta. (Ekholm 1994:19-20.)

Somalialaiset tulivat Suomeen turvapaikanhakijoina, koska Somaliassa oli alkanut sisällissota 1980-luvun alussa. Tässä sodassa eri klaanit taistelivat keskenään. Klaaninsa takia somalialaiset joutuivat myös pakolaisiksi. Vuonna 1991 maa ajautui täydelliseen sekasortoon diktaattori Siad Barren kukistettua. (Aallas 1991: 16, 21 – 22.) Useimmat Suomeen tulleista somalialaisista turvapaikanhakijoista olivat kokeneet vangitsemista, pahoinpitelyä sekä yksilön ja perheen jatkuvaa tarkkailua tai kontrollia. Somalian sekasortoissa tilanteessa ja sodassa erityisesti naiset olivat kokeneet pelkoa sotilaita kohtaan. (Virtanen 1993: 74- 75.)

Eniten somalialaisia turvapaikanhakijoita tuli Suomeen vuonna 1990 (Virtanen 1993: 51). Ensimmäiset somalialaiset turvapaikanhakijat olivat miehiä, mutta naisten määrä on kasvanut perheenyhdistämisten kautta. Vuoden 1998 lopussa somaliaa äidinkielenään puhuvia naisia oli 46 % kaikista somalialaisista. (Tiilikainen 2000: 96.)

Somalian tapahtumien ja ihmisrikkomusten, vainon ja sisällissodan seurauksena somalialaiset pakenivat ulkomaille. Kukaan ei tiedä tarkkaa lukua, kuinka moni noin 7-8 miljoonasta somaliaa äidinkielenään puhuvasta asuu tällä hetkellä Somalian ulkopuolella. Joitenkin arvioiden mukaan jopa kolmannes koko somaliväestöstä asuisi Somalian rajojen ulkopuolella, mutta usein arviot liikkuvat runsaassa miljoonassa. (Virtanen 1993: 9; Tiilikainen 2003: 51.)

Somaliassa jatkuu edelleen varsin kriittinen tilanne. Marraskuussa 2007 taisteluja kävivät Somalian hallitus ja islamistikapinalliset, jonka seurauksena noin 200 000 ihmistä joutui pakenemaan Somalian pääkaupungista, Mogadishusta. Kriisiä pahentaa vielä kuivuus, jonka seurauksena viljasato oli pienin 13 vuoteen. (Vasama 2007: B3.)

6.2 Klaanijärjestelmä

Somalian poliittinen järjestäytyminen perustuu pitkälti klaanijärjestelmään. Pääklaaneja on neljä: Issak, Dir, Hawiye ja Darod. Viimeksi mainittuun klaaniin lasketaan kuuluvan eniten somalialaisia, ainakin kaksi miljoonaa.

Siad Barren sotilasdiktatuurin aikana (1969 – 1991) poliittisena tavoitteena oli aluksi yhdistää somalialaiset ja murentaa klaanisiteet. Mutta tämä tavoite ei kuitenkaan onnistunut.

Klaanijärjestelmän takia poliittisia ryhmiä on syntynyt useita kymmeniä ja niiden näkemykset ovat sidoksissa klaaniperheiden etuihin. (Aallas 1991: 16 – 19.)

Klaanijäsenyys perustuu patrilineaarisesti eli isän kautta polveutuvaan verisukulaisuuteen. Klaanit ja lukuisat alaklaanit ovat kuin hyvin laaja perheverkosto, jonka mukaan yksilön identiteetti ja paikka laajemmassa yhteiskunnassa määrittyy. Tiettyyn sukuyhteyteen kuuluminen määrittää yksilön velvollisuudet ja oikeudet muita sukuun kuuluvia kohtaan. Sukuyhteys patrilineaaristen sukujuurten perusteella määrittää paimentolaisille oikeudet veteen, maahan ja karjaan.

(Alitolppa-Niitamo – Ali 2001: 136-137.)

6.3 Somalikulttuuri

Somalikulttuurin perustana ovat kollektiivisuus, islamin uskonto sekä suullinen perintö. Somalialaisille perheen sosiaalinen merkitys on varsin keskeinen. Perheeseen lasketaan kuuluvaksi vanhempien ja lasten lisäksi isovanhemmat, sedät, tädit ja monet eri asteiset serkut ja serkkujen lapset sekä näiden lapset. Myös läheiset ystävät voidaan laskea sukuun. Ydinperheen rajaa ei sinänsä ole ja lapsena voivat olla myös vanhempien ei-biologisia lapsia.

Somalikulttuuri on kollektiivinen eli yhteisöllinen kulttuuri, jossa on laaja sisäinen tuki ja avunanto. Kollektiivisen näkemyksen mukaan yhteisön päämäärät ja tarpeet ovat tärkeimpiä kuin yksilön päämäärät. Yksilö tuntee olevansa riippuvainen ryhmästä ja sen tuesta ja on valmis elämään ryhmänsä normien mukaan. Yksilön sosiaalista käyttäytymistä ohjaavat vahvasti hänen yhteisönsä päämäärät, sillä hän kokee niiden toteuttamisen omana velvollisuuteenaan.

Laajan perheen ja kollektiiviseen kulttuuriin liittyvän vastavuoroisuuden merkityksen lisäksi islamin uskonnolla on suuri merkitys somalialaisten päivittäisessä elämässä.

(Alitolppa-Niitamo 1993: 118; Alitolppa-Niitamo – Ali 2001: 137-138.)

Somalialaisten naisten uskonnonharjoitus keskittyy koteihin ja näyttäytyy osana naisten jokapäiväistä elämää. Islam ja naisten arki ovat nivoutuneet toisiinsa monin tavoin ja monilla tasoilla. Somalialaisten naisten arki koostuu islamiin liittyvien arvojen ja käytäntöjen kautta. (Tiilikainen 2003: 17-18.)

Hunnuttaminen on yksi näkyvämpiä merkkejä islamilaisuudesta. Perinteisesti somalialaisnaiset eivät käytä huntuja kotimaassaan. Mutta pukeutumiseen tuli muutos 1980-luvulla Somaliassa, jolloin islamistinen suuntaus voimistui. Silloin naiset alkoivat käyttää pitkää, jalat ja käsivarsia peittävää vaatetta, shukoa.

Useat somalialaisnaiset ovat alkaneet käyttää huntuja vasta Suomeen tulonsa jälkeen. He pitävät huntuja Suomessa uskonnollisen heräämisen myötä sekä haluna säilyttää oma kulttuuri ja identiteetti vieraassa ympäristössä. (Tiilikainen 2003: 140-141.)

Somalikulttuurin merkittävät saavutukset ovat vahvassa suullisessa perinnössä. Somali-
an kieli sai virallisesti kirjoitetun muotonsa vasta vuonna 1972.

Lukutaidottomuus ja tottumus käyttää mielummin puhuttua kieltä kuin kirjoitettua informaatiota tuottavat usein vaikeuksia somalialaisten integroitumisessa. (Alitolppa-Niitamo – Ali 2001: 139 – 140.)

7 TUTKIMUSASETELMA

7.1 Tutkimuskysymys

Opinnäytetyöni tavoitteena on kuvata, miten haastateltavat somalialaiset naiset ovat integroituneet suomalaiseen yhteiskuntaan. Pääkysymyksenäni on ”Millaisia sosiaalisia integraatioprosesseja somalialaiset naiset ovat läpikäyneet suomalaisessa yhteiskunnassa?”

Integraatio käsitteelle ei ole olemassa selkeätä määritelmää maahanmuuttajatutkimuksissa, joten monet tutkijat ovat luopuneet määrittely-yrityksistä ja ottavat käsitteen annettuna tai kehittävät oman työmääritelmänsä (Forsander 2001: 38).

Opinnäytetyöni integraatio käsitteen perustana käytän Derald Wing Suen ja David Suen kulttuuri-identiteetin mallia, jossa integraatioprosessia tarkastellaan yksilön kulttuuri-identiteetin kehityksen kannalta. Sue ja Sue kuvaavat kulttuuri-identiteetin muutosta, jossa keskeisintä on suhtautumistapa itseän, toisiin saman ja eri etnisten ryhmien jäse-

niin sekä valtaväestöön. Näitä suhtautumistapoja pidän perustana työni alakysymyksissä, jotka ovat haastateltavien naisten oma kulttuuri-identiteetti, heidän suomalaiset ystävät, somalialaiset ystävät ja muiden etnistenryhmien ystävät.

Tarkastelun näkökulmaksi olen valinnut ystävyyden, jonka pohjalta tarkastelen myös haastateltavien naisten kulttuuri-identiteetin muutoksia. Tavoitteenani on myös hahmottaa kulttuuri-identiteetin muutosta aikajanalla lapsuus, murrosikäisyys ja tämä hetki.

7.2 Aineiston keruu

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen tutkimus, jossa aineiston hankintamenetelmänä käytetään usein haastattelua. Haastattelulla saadaan yksinkertaisesti tietoa suoraan haastateltavilta. Haastattelulla voidaan saada uusia tietoja sekä osoittaa ilmiöiden yhteyksiä laajempaan kontekstiin eli tässä työssä pakolaisuuteen. Haastattelussa voidaan säädellä aiheiden järjestystä ja se sallii täsmennykset.

Haastattelumenetelmänä käytän teemahaastattelua, jossa haastattelun aihepiirit, teema-alueet, ovat etukäteen merkityt. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 35 – 36; Eskola - Suoranta 1998: 86-87.) Tässä työssäni otan teemat Suen ja Suen kulttuuri-identiteetin mallista.

Teemahaastattelun ominaispiirteenä on se, että haastateltavat ovat kokeneet tietyn tilanteen eli tässä yhteydessä pakolaisuuden. Olen alustavasti selvittänyt tutkittavan ilmiön olettavasti tärkeitä osia, kuten integraatiota ja somalialaisten turvapaikanhakijoiden taustatekijöitä. Tämän sisällön ja tilanneanalyysin avulla olen päättänyt tiettyihin oletuksiin tilanteen määräävien piirteiden seurauksista siinä mukana olleille. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 47.)

Kuten aiemmin olen jo maininnut, somaliperinteeseen kuuluu suullinen viestintä paljon vahvempana kuin kirjallinen. Tämän vuoksi haastattelu on mielestäni parempi vaihtoehto kuin kirjallinen kysely. Vaikka tietysti haastattelussa tulee huomioida haastateltavien kaksikielisyys.

Aineistoni keräsin ryhmähaastattelulla, jossa haastattelin kolmea 20 – 22 vuotiasta somalialaista naista. Tässä työssäni olen antanut heille kuvitteelliset nimet, jotta tekstiä ja vastauksia on helpompi lukea. Haastateltaville naisille olen antanut nimiksi Fatima, Nura ja Zahra. Haastattelun tein pääkaupunkiseudulla Zahran kotona. Nauhoitin tämän haastattelun.

Olen hakenut haasteltavat somaliyhdistyksestä käyttäen lumipallo-otantaa.

Minulla oli avainhenkilö, informantti, jonka kautta sain haastateltavat. Tavoitteena oli saada juuri ne henkilöt, jotka ovat keskeisiä tutkimusongelman kannalta. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 59 -60.)

7.3 Aineiston kuvaus

Haastateltavat naiset olivat tulleet Suomeen turvapaikanhakijoina vuosina 1992 – 1993, jolloin he olivat noin 7-vuotiaita. He olivat tulleet Suomeen perheen yhdistämisen kautta. Perheen yhdistäminen tarkoittaa sitä, että kun he tulivat Suomeen, täällä asui jo joku heidän perheen jäsenistään. Tällä hetkellä he asuvat omien vanhempiensa ja sisaruksiensa kanssa. Fatima on lähihoitaja ja työskentelee päiväkodissa. Nura opiskelee lähihoitajaksi ja on välillä töissä päiväkodissa. Zahra on suorittanut ylioppilastutkinnon joulukuussa 2007 ja työskentelee tällä hetkellä puhelinmyyjänä.

Haastattelun tein suomen kielellä, sillä he kaikki puhuivat sujuvaa suomen kieltä. Fatima ja Nura olivat sitä mieltä, että somalian kieli on heille vahvempi kuin suomen kieli. Zahra arvioi oman kielitaitonsa, että suomen ja somalian kielet ovat yhtä vahvoja. He kertoivat ajattelevansa suomeksi ja kirjoittavansa myös suomen kielellä esimerkiksi omista tunteistaan.

7.4 Aineiston analysointi

Ennen analysointia litteroin aineiston kirjoittamalla nauhoitetun haastattelun kirjalliseen muotoon. Olen lukenut aineistoni moneen kertaan. Tarkoituksena oli löytää juuri ne asiat, joita olin etsimässä analysointiini. Analyysimenetelmänä käytän sisällönanalyysia. Sisällönanalyysin tavoitteena on järjestää aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon. Laadullisen aineiston sisällönanalyysi voidaan jakaa aineistolähtöisesti ja teorialähtöisesti. Aineistolähtöistä analyysia kutsutaan induktiiviseksi ja teorialähtöistä kutsutaan deduktiiviseksi. (Tuomi – Sarajärvi 1999: 110.) Opinnäytetyössäni käytän teorialähtöistä eli deduktiivista aineiston analyysia, koska työni perustana on Derald Wing Suen ja David Suen teoria.

Deduktiivista sisällönanalyysia ohjaa aikaisempi tieto, jonka varassa tehdään analyysirunko. Tämä analyysirunko muodostetaan aineistoa jakamalla ala -, ylä -, ja yhdistäväksi kategoriaksi. (Kyngäs – Vanhanen 1999:7.)

Opinnäytetyöni analyysirunkoni pohjautuu siis Suen ja Suen kulttuuri-identiteetin malliin. Analyysirungon alakategoriaksi laitoin kunkin haastateltavan vastaukset erikseen, missä he kertoivat omasta kulttuuri-identiteetistään, ystävydestä somalialaisten, muiden etnisten ryhmien sekä suomalaisten kanssa. Yläkategorioiksi laitoin Suen ja Suen kehitysvaiheet eli yhdenmukaisuus-, ristiriita-, vastustus-, itsetutkiskelu- sekä integraatiovaiheet. Alakategorian vastaukset yhdistin yläkategorioihin niihin kohtiin, jotka sopivat tiettyihin kehitysvaiheisiin. Nämä ydistin yhdistäväksi kategoriaksi, jolloin tavoitteena oli saada vastaus tutkimuskysymykseeni ”Millaisia sosiaalisia integraatioprosesseja somalialaiset naiset ovat läpikäyneet suomalaisessa yhteiskunnassa”?

8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Oma identiteetti

Haastateltavat naiset olivat kokeneet olevansa lapsina suomalaisia pihaleikeissä ja somalialaisia kotona. He kertoivat, että heillä oli ollut mukavia leikkejä suomalaisten lasten kanssa ja he tunsivat kuuluvansa ryhmään. Omasta identiteetistään heillä oli kuitenkin eroavaisuuksia. Fatima kertoi, että oli tuntenut olevansa lapsena suomalainen. Nura sanoi, että hän oli aina kokenut olevansa somalialainen. Zahra oli myös kokenut olevansa somalialainen, mutta hänellä oli ollut myös ristiriitaisia ajatuksia omasta identiteetistään.

Ala-asteella mä en tiennyt, mihin mä kuulun. Pienenä sitä ei tiennyt, mihin sitä kuuluu. Sä et tiennyt kumpako sä kuulut, sä ajattelet ja puhut suomea, mutta kun sä tulet kotiin vanhemmat puhuu somaliaa ja Somaliasta. (Zahra)

He kertoivat, että asuinalue oli vaikuttanut heidän identiteettiinsä. Zahra oli asunut alueella, jossa oli ollut muitakin somalialaisia. Mutta Fatima oli asunut alueella, jossa ei ollut muita somalialaisia ja hän oli ollut ainut somalialainen koko ala-asteen ajan. Nura kertoi, että hänen kotialueellaan oli paljon muita somalialaisia. Mutta kun hän muutti asuinpaikkaa, hänen perheensä oli siellä ainut somalialainen perhe. Silloin hän huomasi oman erilaisuuden, koska pihassa hän oli ainut tummaihoisin. Hän kertoi kokemuksistaan ensimmäisenä koulupäivänä uudessa koulussa.

Kun me mentiin ala-asteen 3.luokalle, me oltiin ekat somalialaiset siellä. Eka tunti meni ihan hyvin, mutta kun me tultiin välitunnilta, kaikki suomalaiset piti nenästä kiinni niin kauan kun se tunti loppui ja sitten kun me taas tultiin luokkaan, ne laittoi nenän kiinni ja mä kysyin, miks te laitatte nenän kiinni, ne sano, että sä haiset, älä koske muhun ... mutta myöhemmin me leikittiin, mutta aluksi se oli kauheeta se eka päivä, tosta on jäänyt niin vahva kuva mulle... (Nura)

Ihonväri oli aiheuttanut heille monia kysymyksiä erilaisuudesta. He kertoivat mietti-neensä lapsena omaa ihonväriään ” Miksi me ollaan tummia ja toiset eivät ole?” Se oli aiheuttanut erilaisuuden tunteen, mutta he kaikki olivat ylpeitä omasta ihonväristään ja olivat sitä mieltä, että se oli ”Allahin antama väri ja sillä on tarkoitus”. (Zahra)

Haastateltavat naiset olivat kokeneet identiteetissään käännekohdan, kun he olivat murrosikäisiä. He kertoivat, että yläasteella he olivat kouluissa, missä oli enemmän somalialaisia kuin aikaisemmissa kouluissa. Heillä oli ollut myös yhteiset uskonto- sekä kotikielitunnit, jotka antoivat mahdollisuuden olla muiden somalialaisten kanssa. He olivat sitä mieltä, että kun he tutustuivat muihin somalialaisiin nuoriin, samalla he löysivät omaa identiteettiään ja kokivat, että he olivat löytäneet omat juurensa. He ovat somalialaisia.

Murrosiässä olin aika hukassa, mutta kun olin somalialaisten kanssa, tiesin, että olen somalialainen. Nyt olen tasapainossa, tiedän kuka olen. (Zahra)

Haastattelun aikana Nura, Fatima ja Zahra vertasivat useasti Suomessa asuvia adoptiolapsia itseensä. He miettivät, että adoptiolapsilla on varmaan hyvin vaikeaa täällä, koska heillä ei ole tukenaan omaa yhteisöä. He korostivat, että oma perhe ja somaliyhteisö ovat tukeneet heitä hyvin paljon heidän elämässään. Ilman heidän tukeaan he eivät olisi voineet asua täällä”Olin murtunut jo kauan aikaa sitten”. (Zahra)

He pohtivat yhdessä Suomessa käytettäviä termejä ”maahanmuuttaja”, ”pakolainen” ja ”uussuomalainen”. He olivat kyllästyneitä näihin termeihin ja olivat sitä mieltä, että he eivät ole mitään näistä, vaan he ovat somalialaisia. He halusivat erottaa sanat somali ja somalialainen. Heidän mielestään somalialainen on parempi sana kuin somali. Koska somali sana on loukkaava ja asiaton, koska sitä käytetään usein negatiivisessa merkityksessä, esimerkiksi lehtiotsikoissa.

8.2 Suomalaiset ystävät

Haastattelun alussa keskustelimme ystävän määritelmästä. Yhdessä sovimme, että ystävä tarkoittaa sitä, jonka kanssa on usein tekemisissä ja suhteet ovat luottamukselliset. Ystävä on erilainen kuin tuttava, jonka kanssa vain tervehditään. Pohdimme myös, että ystävän määritelmä tietysti muuttuu ihmisen elämänvaiheissa, lapsena ystävyys on erilaista kuin aikuisena.

Haastateltavat naiset kertoivat, että heillä oli ollut lapsina useita suomalaisia ystäviä kotipihassa ja ala-asteella. He kertoivat olevansa ala-asteella vain suomalaisten kanssa. Fatima kertoi, että hän oli ollut ”luottohenkilö” suomalaisille koulukavereilleen ja auttoi heitä erilaisissa ongelmissa. Nura myös kertoi, että hänellä oli ollut hyvät ja luottamukselliset välit suomalaisten ystäviensä kanssa. Zahralla oli ollut 6.luokalla kokemus, jossa hän oli menettänyt luottamuksensa suomalaisiin ystäviinsä ja tämä oli jäänyt hänelle mieleen varsin voimakkaana kokemuksena.

Kun murrosikäisenä he olivat löytäneet oman identiteettiinsä, he huomasivat erilaisuutensa ja islamin uskonto oli ollut suuri vaikuttava tekijä. Tämä oli käännekohta heidän elämässään ja tämän jälkeen he huomasivat, että heillä ei ole enää yhteistä suomalaisten kanssa.

Murrosiässä huomasi, että me ei olla samalaisia ja huomaa sen, että me ollaan eri uskontoisia ja uskonto on suurin asia, joka vaikuttaa, että ystävyys ei enää kestä. Murrosiän jälkeen jäi suomalaiset ystävät. (Zahra)

Lukiossa ja ammattikoulussa suomalaiset olivat olleet lähinnä koulukavereita, joiden kanssa juteltiin, muita yhteyksiä heillä ei ollut koulukavereiden kanssa koulun ulkopuolella.

Fatima kertoi, että hänellä on yksi mukava suomalainen työkaveri. Hän kertoi ystävänsä olevan ”monikulttuurinen” ja tällä työkaverilla on muitakin somalialaisia ystäviä.

Nura ja Zahra kertoivat, että he juttelevat työkavereiden kanssa, mutta ystävyysuhteita heillä ei ole suomalaisten kanssa.

Haastateltavat usein korostivat, että suurina erottavina tekijänä oli kulttuurien erilaisuus ja uskonto sekä suomalaisten samanikäisten nuorten aikuisten alkoholin käyttäminen.

He kertoivat, että suomalaiset ihmettelevät sitä, kun he eivät ”bailaa” eivätkä käytä alkoholia. Heidän mielestään hauskaa voi pitää ilman viinaakin ja seuraavana päivänä muistaa edellisen illan tapahtumat.

He kertoivat, että he eivät kaipaa välttämättä olla suomalaisten kanssa.

Mä sanon suoraan, että en... lapsena mä halusin olla, mutta nyt mä on kasvanut... ei mua kiinnosta, en mä tiedä miksi, mua ei kiinnosta... mutta en mä kieltäydy ystävydestä, jos se tulee. Kyllä mä haluan olla ystävällinen ja kyllä mä autan suomalaisia, mutta en mä halua olla suomalaisten kanssa.
(Fatima)

Haastattelussa kysyin heiltä myös muista sosiaalista suhteista suomalaisten kanssa.

He eivät ole olleet tekemissä suomalaisten kanssa, harrastuksissa eikä viranomaisien kanssa. Mutta viranomaisista heille tuli mieleen koulumuistoja opettajien kanssa.

Heillä oli ollut monia rasismikokemuksia koulussa, jotka yleensä olivat opettajien aloittamia. Zahra kertoi, että heillä oli ollut ala-asteella aakkosissa N-kirjainta kuvaamassa neekeri. Hän myös ihmetteli, että lukiossa luettiin äidinkielen tunneilla ”Kymmenen pientä neekeripoikaa” –kirjaa. Fatima kertoi historian tunneistaan, jossa opettaja puhui neekereistä, jotka ”otettiin tänne”. He ihmettelivät yhdessä, miten korkeasti koulutetut opettajat voivat olla näin ajattelemattomia heitä kohtaan.

Ammattikouluajastaan Fatima ja Nura kertoivat, että opettaja oli puhunut väärin islamin uskonnosta. Heillä oli vahva mielipide siitä, että islamin uskonnosta ei saisi puhua, jos ei tiedä uskonnosta. He kertoivat, että jos joku puhuu väärin islamin uskonnosta, he haluavat heti kommentoida sitä ja korjata virheet.

8.3 Somalialaiset ystävät sekä ystävät muista kulttuuriryhmistä

Aluksi puhuimme jälleen ystävyysmääritelmästä, joka on samanlainen kuin suomalaisten ystävien kohdalla. Mutta nyt ystävyysmäärittäminen tuntui vaikealta, koska he olivat sitä mieltä, että islamin uskonto vaikuttaa ystävyys-suhteisiin ja kaikkeen koko elämässä. Islamin uskonnossa ja somalikulttuurissa ystäviä ja tuttavuuksia ei erotella toisistaan. He korostivat sitä, että uskonnon vuoksi kaikki ovat yhdessä, vaikka ei tunnettaisikaan toisia.

Fatima, Nura ja Zahra kertoivat, että heillä on tällä hetkellä muutamia läheisiä ja hyviä somalialaisia ystäviä ja tuttavuuksia heillä on useita. Lapsuudenkokemuksistaan Zahra kertoi:

Mä en ymmärtänyt somalialaisia lapsia, en mä pystynyt valaistumaan niihin juttuihin. Onneksi mulla oli suomalaisia ystäviä. Ne (somalialaiset) aina riiteli. Mutta nyt mä tajuun, että somalialaiset ovat ystäviä ja niihin voi luottaa, somalialaiset ymmärtää mua paremmin ja meillä on paljon yhteistä.
(Zahra)

Yhdessä he miettivät ystävydessä olevasta luottamuksesta ja tulivat siihen tulokseen, että he luottavat somalialaisiin enemmän kuin suomalaisiin. He uskoivat, että jos he olisivat hädässä, somalialaiset auttaisivat heitä. Mutta epäilivät, että auttaisivatko suomalaiset, koska he eivät tunne heitä.

He kertoivat, että ystävydessä on tärkeää, että ymmärtää toisiaan. Ymmärtämisessä on tärkeää, että on yhteinen uskonto ja kulttuuri.

Kun ystäviä valitaan, täytyy olla samanlaisia yhteyksiä. Täytyy olla niin paljon yhteistä, että sun pitäis tehdä samalla tavalla kuin kaveri. Mutta kun suomalainen käy viikonloppuna kaljalla ja tanssimassa. Ne luulee, että islamin uskonto kieltää kaiken hauskuuden, kyllä muullakin tavalla voi pitää hauskaa. Meidän mielestä viikonloppuna kaljalla oleminen on tosi tylsää ja turhamaista. (Nura, Fatima)

Fatima oli sitä mieltä, että jos hänen somalialaiset ystävänsä käyvät discossa, hän ei halua olla enää heidän kanssaan. Hänen mielestään somalialaiset, jotka käyvät discossa ovat liikaa suomalaistuneet. Hän sanoi, että maine on hyvin tärkeää somalialaisille

He kertoivat, että lapsina he eivät ymmärtäneet sitä, miksi he ovat Suomessa, miksi meidät on tuotu tänne? He kuulivat vanhempiansa ja sukulaistensa kertovan paljon tarinoita Somaliasta. He kuvittelivat Somalian mielikuvituksissaan ”ihannemaaksi”. He kertoivat, että vanhempana he ymmärsivät Somalian tilannetta ja nyt ymmärtävät miksi ovat täällä. Nura oli ainut, joka oli käynyt Somaliassa lähtönsä jälkeen ja suorittanut lukion siellä. Hän kertoi matkastaan, että alussa hänen mielikuvituksissaan ollut Somalia rikkoutui ja hänen oli ollut vaikeaa sopeutua Somaliaan. Mutta kun hän oli ollut siellä hetken aikaa, hän viihtyi siellä erinomaisesti. Tällä hetkellä hän on internetin välityksellä yhteydessä Somaliaan sukulaisiinsa ja kavereihinsa.

Fatima kertoi, että hän on yhteydessä paljon Somaliaan sekä muihin maihin, missä asuu hänen sukulaisiaan. Hän piti yhteyksiä Somaliaan ja somalialaisiin sukulaisiinsa tärkeinä, koska he kuuluivat hänen perheeseensä samoin kuin täällä asuvat. Zahra oli sitä mieltä, että kun somalialaisia sukulaisia ei ole nähnyt, eikä heidän kanssaan ole mitään yhteisiä kokemuksia tai muistoja, niin ei ole mitään puhuttavaa heidän kanssan.

Muista kulttuuriryhmistä heillä oli muutamia ystäviä. Fatimalla oli ollut useita eri maa-laisia ystäviä, joihin hän oli tutustunut ammattikoulussa. Nuralla oli ollut lapsena afrik-kalainen ystävä. Zahra ei ollut tutustunut ihmisiin muista kulttuuriryhmistä. Tällä het-kellä hänen työpaikalleen oli ulkomaalainen työkaveri, johon hän haluaisi tutustua. Hän tunsi uuden työkaverinsa ”hengenheimolaiseksi”, koska hän ei ollut suomalainen.

Vapaa-ajastaan Fatima kertoi, että hän on koraanikoulussa neljä kertaa viikossa. Nura ja Zahra käyvät myös koraanikoulussa, mutta vähemmän kuin Fatima. He viettivät paljon aikaa perheensä kanssa, auttavat äitiään kotitöissä sekä hoitavat nuorempia sisareitaan.

8.4 Kaksi kulttuuria

Fatiman, Nuran ja Zahran mielestä eläminen kahdessa kulttuurissa on ollut rikastuttava kokemus. He kertoivat, että molemmista kulttuureista voi oppia hyviä asioita. Suoma-laisen ja somalialaisen kulttuurin eroista he mainitsivat:

Suomalaiset noudattaa sääntöjä eikä myöhästele ja suomalaiset kuuntelee . Somalialaiset puhuu toisten päälle. Kun suomalainen istuu yhdessä, ne ei puhu, ei mitään. Ja kaikki on vaan hiljaa, mutta somalialainen moikkaa ja puhuu ja tutustuu toiseen. Suomessa luullaan, että islam aliarvioi naisia. (Zahra)

Ihmiset sekottavat uskonnon ja kulttuurin. Sanotaan, että islamin uskonto alistaa naista, kun uskonto liittyy meidän elämäntapaan. Meidän uskonto ei aliarvioi, kaikki on tasa-arvoisia, naisilla on oma rooli ja miehellä on oma rooli. (Fatima)

Naisten asemasta syntyi pitkä keskustelu. He vertasivat somalialaista naista ja suoma-laista naista. He ihmettivät, että suomalaiset naiset käyvät työssä kodin ulkopuolella ja vievät pienet lapsensa päiväkotiin. Heidän mielestään oli tärkeää, että äiti on kotona ja hoitaa itse lapsiaan.

Tulevaisuudesta he kertoivat, että he haluavat muuttaa pois Suomesta. Syyksi he sanoi-vat, että he eivät halua kasvattaa lapsiaan Suomessa. He eivät halua, että lapset joutuvat kokemaan samanlaista rasisismia, mitä he itse ovat joutuneet kokemaan. He eivät myöskään halunneet, että heidän lapsistaan tulee suomalaisia. He suunnittelivat muutta-

vansa johonkin muslimimaahan, koska siellä olisi sama uskonto. Mielellään he muuttaisivat Somaliaan, mutta he epäröivät maan tulevaisuutta.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Mielestäni haastattelutilanne oli välitön ja luottamuksellinen. Ryhmähaastattelu sopi hyvin tämän asian käsittelyyn, koska haastateltavat naiset olivat saman ikäisiä ja tunsivat ennestään toisensa, joten he pystyivät puhumaan avoimesti omista kokemuksistaan. Ennen haastattelua kerroin heille työstäni ja he saivat vähän aikaa tutustua kysymyksieni.

Haastattelu eteni Derald Wing Suen ja David Suen kulttuuri-identiteetin mallia seuraillen. Mallin kehitysvaiheita olivat siis yhdenmukaisuus, ristiriita, vastustus, itsetutkiskelu ja integraatio. Tavoitteenani oli hahmottaa somalialaisten naisten kulttuuri-identiteetin kehitysvaiheita aikajanalla; lapsuus, murrosikä ja tämän hetkinen tilanne. Pääkysymyksenäni oli ”Millaisia sosiaalisia integraatioprosesseja somalialaiset naiset ovat läpikäyneet suomalaisessa yhteiskunnassa?” Vastausta tähän kysymykseen oli tavoitteena saada ystävyiden näkökulmasta.

Ystävyiden käsite on kulttuurisidonnainen ja siksi keskustelimme ensin tästä käsitteestä. Keskusteluissa ilmeni, että ystävyys suomalaisten ja somalialaisten kanssa on erilaista. Koska heidän mielestään islamin uskonnossa ei erotella ystäviä ja tuttavvia, vaan kaikki ovat ystäviä keskenään.

Haastattelussa ei tullut ilmi, että nämä naiset olisivat kokeneet yhdenmukaisuusvaihetta. He eivät kertoneet, että olisivat halunneet samaistua suomalaisiin tai olisivat aliarvoineet omaa kultturiaan. Lapsina he leikkivät suomalaisten lasten kanssa, mutta eivät he kertoneet samaistuvansa valtakulttuuriin. Tällä hetkellä heillä oli islamin uskonnon mukaiset vaattet eli jilbaab. Heillä oli vahvat siteet omaan perheeseensä.

Fatimalla, Zahralla ja Nuralla ei ollut samaistumisen tarvetta valtaväestöön, koska heillä oli turvallinen perheyhteisö. Tämä yhteisö antoi heille sosiaalisen identiteetin tunteen. He kokivat olevansa somalialaisia koko elämänsä ajan. Paitsi Fatima oli kokenut olevansa lapsena suomalainen, tämä johtunee siitä, että hänen asuinalueella ei ollut muita somalialaisia.

Kulttuuriryhmän ja valtakunnan arvot nousevat esiin eri tavalla erilaisissa elämänvaiheissa sekä erilaisissa paikoissa. Henkilö voi edustaa samanaikaisesti monta yhteisöä. (Pehkonen 2006:27.) Kuten haastateltavat naiset kertoivat lapsuudenkokemuksistaan, että lapsena he olivat olleet suomalaisia pihaleikeissä ja koulussa ja kotona somalialaisia.

He olivat arvostaneet koko elämänsä ajan omaa kulttuuriaan, joten heillä ei ollut selkeää Suen ja Suen mallin mukaista ristiriitavuhtta. Mutta ristiriitaisia kokemuksia heille oli syntynyt siitä, miksi heidät oli tuotu Suomeen? Lapsena he eivät voineet ymmärtää omaa pakolaisuustaan. Heillä oli konflikti erilaisen tiedon ja kokemuksen välillä. Heille oli syntynyt ”ihannekuva” Somaliasta, joka perustui vanhempien ja sukulaisten kertomuksiin. Zahran, Fatiman ja Nuran vanhemmilla oli luonnollisesti paljon muistoja kotimaastan, joita halusivat kertoa lapsilleen.

Haastattelussa Nura, Fatima ja Zahra kertoivat paljon syrjinnästä ja rasismista, jota he olivat erityisesti koulussa joutuneet kokemaan. Derald Wing Sue ja David Sue puhuvat mallinsa vastustusvaiheessa, että henkilö korostaa omaa kulttuuriaan, jos hän on joutunut pettymään valtaväestöön. Vastustusvaiheessa vähemmistöryhmän edustaja hyväksyy vain oman kulttuurinsa ja menee toiseen äärimmäisyyteen korostamalla oman kulttuurin erinomaisuutta. (Sue – Sue 2002: 222 – 223.) Fatima, Zahra ja Nura olivat vahvasti sitä mieltä, että islamin uskonnosta saa puhua vain henkilöt, jotka tietävät tästä uskonnosta. He kertoivat opettajistaan, jotka olivat antaneet heidän mielestään väärää tietoa islamin uskonnosta. Liebkindin mukaan vähemmistöryhmän edustaja ymmärtää oman asemansa ja hänen itsetuntonsa on hyvä ja hän etsii aktiivisesti itsetuntoaan kehittävää tietoa ja on ylpeä taustastaan (Liebkind 1994: 28; Liebkind 1988: 86, 91.) He eivät kuitenkaan korostaneet oman kulttuurinsa ja uskontonsa paremmuutta, vaan heille islamin uskonto on koko elämän perustana. Konkreettinen osoitus uskonnon kuulumisesta arkielämään oli se, että haastattelun aikana perheen kello antoi rukouskutsun. Haastattelu keskeytettiin rukouksen ajaksi ja sitten rukouksen jälkeen jatkettiin.

Nuralla, Fatimalla ja Zahralla oli ollut selkeä itsetutkiskeluvaihe murrosiässä. Haastateltavat kertoivat, että heillä oli murrosiässä käännekohta oman kulttuuri-identiteetin sekä ystävien suhteen. Murrosiässä he löysivät oman identiteettinsä: ”Me olemme somalialaisia”.

Oman etnisyyden kokemisella on vahva vaikutus omaan identiteetin tunteeseen. Johonkin ryhmään kuulumisen ja historiallisen jatkuvuuden tunne on meidän kaikkien psykologisia perustarpeitamme. (Alitolppa-Niitamo 1993: 44.)

Anne Alitolppa-Niitamo on tehnyt tutkimuksen yläasteella olevien somalinuorten kouluasuutumisesta 1990-luvun lopussa. Tutkimuksessaan hän kirjoittaa, että somaliaisnuorilta vaaditaan paljon murrosikäisenä. He käyvät läpi murrosiän identiteettikriisiä sekä samanaikaisesti he hakevat myös omaa etnistä identiteettiään uudessa yhteiskunnassaan. Tutkija kutsuu näitä somaliaisnuoria ”jäänmurtajiksi” suomalaisessa maahanmuuttohistoriassa. (Alitolppa-Niitamo 2004:119.)

Suen ja Suen mallin mukaan henkilö on integroitunut, kun hän kokee olevansa tasapainossa itsensä sekä ympäristönsä kanssa. Haastateltavat naiset opiskelivat ja olivat töissä. He kuuluivat jäseninä suomalaiseen yhteiskuntaan. He olivat jäseninä myös omassa kulttuuriryhmässään. Heillä oli monia somaliaisia ystäviä. Vapaa-aikanaan he olivat paljon perheensä kanssa sekä kävivät koraanikoulussa. He tiedostivat ja arvostivat molempia kulttuureita, somaliaista sekä suomalaista.

Mutta heidän tulevaisuuden suunnitelmat osoittivat, että he eivät kokeneet olevansa täysivaltaisia jäseniä suomalaisessa yhteiskunnassa, koska he kaikki suunnittelivat muuttoa pois Suomesta. He kertoivat muuttonsa syyksi rasmin, jota he olivat joutuneet paljon kokemaan.

Vastaus pääkysymykseeni ”Millaisia sosiaalisia integraatioprosesseja somaliaiset naiset ovat läpikäyneet suomalaisessa yhteiskunnassa”? on, että haastateltavat naiset olivat läpikäyneet monia sosiaalisia integraatioprosesseja Suomessa. He olivat miettineet omaa identiteettiään lapsina, koska he huomasivat erilaisuutensa verrattuna muihin suomalaisiin. Murrosiässä heillä oli käännekohta omassa kulturi-identiteetissään ja he alkoivat ystäväystyä somaliaisten kanssa. Tämän jälkeen he eivät löytäneet yhteistä suomalaisten kanssa ja tällä hetkellä he viettävät vapaa-aikansa muiden somaliaisten kanssa. Työelämässä ja koulussa he ovat edelleen tekemisissä suomalaisten kanssa. Haastattelun päätyttyä Nura, Fatima ja Zahra sanoivat, että tämä keskustelu oli tuonut paljon muistoja mieleen ja ihmettelivät sitä, miten he olivat tästä kaikesta selvinneet. He selvensivät vielä asiaa, että oman paikan löytäminen uudessa kulttuurissa ei ole ollut helppoa.

10 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli hahmottaa somalialaisten naisten integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Olin kiinnostunut tietämään integraatioprosessista ja siitä miten somalialaiset naiset ovat löytäneet oman paikkansa Suomessa.

Integraatio, sopeutuminen uuteen kulttuuriin, on vaativa prosessi maahanmuuttajalle. Integroitumisen kannalta merkittävää on myös se, millaisen vastaanoton maahanmuuttaja kokee saavansa ja miten hyväksytyksi ja tervetulleeksi hän tuntee itsensä uudessa maassa.

Haastattelin kolmea somalialaista naista. Opinnäytetyöni on kuvaus Fatiman, Zahran ja Nuran integraatioprosessista lapsuudesta tähän hetkeen. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoitus on kuvata jotain ilmiötä, ei välttämättä yleistää jotain asiaa. Kuten tässä työssäni, minulla oli vain kolme haastateltavaa, joten mitään yleistystä ei luonnollisesti voi työni pohjalta sanoa.

Integroitumiseen vaikuttavat tietysti maahanmuuttajan ikä sekä maahanmuuton syy.

Tässä työssäni haastattelin nuoria naisia, jotka olivat tulleet Suomeen lapsina perheittensä kanssa. Opinnäytetyöstäni olisi varmaan tullut hyvin erilainen, jos olisin haastatellut aikuisena Suomeen muuttaneita pakolaisia tai siirtolaisia.

Opinnäytetyöni perustana käytin Suen ja Suen kulttuuri-identiteetin mallia, jossa ideaalinen tavoite on integraatio. Integroituminen on prosessi, jossa yksilö on läpikäynyt erilaisia sopeutumisvaiheita uudessa kulttuurissaan. Integraatiossa hän on löytänyt oman paikkansa valtaväestössä sekä omassa kulttuuriryhmässään.

Haasteltavat naiset, Fatima, Nura ja Zahra olivat kokeneet Suomessa erilaisia kehitysvaiheita identiteetissään. Lapsena he kokivat olevansa suomalaisia pihaleikeissä ja alasteella ja somalialaisia kotona. Murrosikäisinä he ystävystyivät somalialaisten kanssa ja löysivät oman kulttuuri-identiteettinsä. Tällä hetkellä he olivat töissä ja opiskelivat. He olivat siis jäseniä suomalaisessa yhteiskunnassa sekä jäseniä omassa kulttuuriryhmässään. Perheen ja uskonnon merkityksen he kokivat varsin suureksi omassa elämässään.

Haastattelussa keskustelut kääntyivät usein rasismiin, jota he olivat kokeneet erityisesti kouluissa. Suomi on vielä uusi maahanmuuttajien vastaanottomaa. Somalialaisten yllättävä saapuminen Suomeen ja heidän erilainen kulttuuri-, uskonto- ja yhteiskuntataustansa sekä erottuva ulkonäkö aiheutti Suomessa paljon keskustelua kansalaisten keskuudessa sekä joukkutiedotusvälineissä. Varsinkin 1990-luvun alussa tiedotusvälineet esittivät varsin negatiivisia asioita somalialaisista. Somalialaiset ovat todella olleet ”jäänmurtajia” suomalaisessa maahanmuuttohistoriassa.

Integraation tutkiminen on tärkeää tämän päivän Suomessa. Maahanmuuttajien onnistuneella integraatiolla on merkitystä koko yhteiskunnassa. Jos maahanmuuttajalla ei ole mahdollisuutta olla hyväksytty eikä hän voi löytää omaa viiteryhmäänsä, se saattaa aiheuttaa monia ongelmia. Integroituminen ei koske vain maahanmuuttajia, meille kaikille on tärkeää integroitua yhteiskuntaan, johonkin ryhmään kuuluminen on perustarpeitamme.

Tehdessäni tätä opinnäytetyötäni oivalsin, että integraatio on monimutkainen käsite ymmärrettäväksi. Siihen sisältyy monia laajoja ja moniselitteisiä käsitteitä, kuten kulttuuri-identiteetti. Aloittaessani työtäni ennako-oletukseni oli, että sopeutumisessa uuteen yhteiskuntaan, tärkeintä on integroitua valtaväestöön. Mutta työtäni tehdessäni huomasin, että tärkeintä on löytää itsensä ja olla tasapainossa itsensä ja ympäristönsä kanssa.

Mielenkiintoista olisi haastatella Zahraa, Nuraa ja Fatimaa uudelleen kymmenen vuoden päästä, jos he asuisivat vielä Suomessa. Millaisia integraatioprosesseja he olisivat silloin läpikäyneet? Millaisia integraatioprosesseja työ on tuonut mukanaan?

Suen ja Suen kulttuuri-identiteetin mallissa oleva integraatio käsitteen jakaminen mallin mukaisiin vaiheisiin jäsentää selkeästi maahanmuuttajien sopeutumisprosessien etenemistä alkuhämmennyksestä tasapainoon uudessa ympäristössä. Siksi mallin mukaisia kehitysvaiheita voisi esimerkiksi sosionomi käyttää työvälineenä maahanmuuttajien kanssa työskennellessään.

LÄHTEET:

- Aallas, Esa 1991: Somalishokki. Suomen pakolaisavun julkaisusarja 2. Jyväskylä: Gummerus Oy.
- Alitolppa-Niitamo, Anne 1993: Kun kulttuurit kohtaavat. Matkaopas maahanmuuttajan kohtaamiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Otava.
- Alitolppa-Niitamo, Anne – Ali, Abdullahi 2001: Somalidiaspora Suomessa – muutoksia, haasteita ja haaveita. Teoksessa Forsander, Annika – Ekholm, Elina, Hautaniemi, Petri ym. (toim.): Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Helsingin yliopiston Tutkimus ja koulutuskeskus Palmenia. Palmenia kustannus.134-148.
- Alitolppa-Niitamo, Anne 2004: The icebreakers. Somali-Speaking Youth in Metropolitan Helsinki with a Focus on the Context of Formal Education. Publications of the Population Research Institute Series D 42/2004. Helsinki: The Population Research Institute. Väestöliitto.
- Ekholm, Elina 1994: Syrjäytyä vai selviytyä – pakolaisten elämää Suomessa. Helsinki: Sosiaali – ja terveysministeriön selvityksiä 1994:9. Sosiaali – ja terveysministeriö.
- Eskola, Jari – Suoranta, Juha 1998: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Forsander, Annika 2001: Etnisten ryhmien kohtaaminen. Teoksessa Forsander, Annika – Ekholm, Elina – Hautaniemi, Petri ym.(toim.): Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Helsingin yliopiston Tutkimus – ja koulutuskeskus Palmenia. Palmenia-kustannus. 32-56.

- Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2000: Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kyngäs, Helvi – Vanhanen, Liisa 1999: Sisällön analyysi. Hoitotiede. Vol 11. No 1 / -99. 7.
- Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999. Annettu Helsingissä 9.4.1999.
- Liebkind, Karmela 1988: Me ja muukalaiset. Ryhmärajat ihmisten suhteissa. Helsinki: Gaudeamus.
- Liebkind, Karmela 1994: Maahanmuuttajat ja kulttuurien kohtaaminen. Teoksessa Liebkind, Karmela (toim.): Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Helsinki: Gaudeamus. 21-49.
- Liebkind, Karmela 1998: Etnisten ryhmien identiteettineuvottelut. Teoksessa Lähikainen, Anja Riitta – Pirttilä-Backman, Anna-Maija (toim.): Sosiaalinen vuorovaikutus. Helsinki: Otava. 100 – 119.
- Maahanmuuttovirasto. Suomessa vakinaisesti asuvat ulkomaalaiset 31.12.2007. Verkkodokumentti.
<[http://www.migri.fi/download.asp?id=Ulkomaalaiset+Suomessa+2007;1319;\(3D53FC85-F740-4952-B974-A578488F296A\)](http://www.migri.fi/download.asp?id=Ulkomaalaiset+Suomessa+2007;1319;(3D53FC85-F740-4952-B974-A578488F296A))>. Luettu 12.3.2008.
- Pehkonen, Aini 2006: Maahanmuuttajan kotikunta. Kunnallisalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut, nro 52. Helsinki: Kunnallisalan kehittämissäätiö.
- Pentikäinen, Marja 2005: Pakolaisuus ilmiönä ja tutkimuskohteena. Teoksessa Saresalo, Lassi (toim.): Loputtomalla matkalla. Kertomuksia pakolaisuudesta. Helsinki: Etnika Oy. 16- 59.
- Perhoniemi, Riku – Jasinskaja-Lahti, Inga 2006: Maahanmuuttajien kotoutuminen pääkaupunkiseudulla. Seurantatutkimus vuosilta 1997-2004. Tutkimuksia 2006:2. Helsingin kaupungin tietokeskus.

- Saksela, Sanna 2005: Maahanmuuttajayhdistysten ja viranomaisten välinen yhteistyö. Teoksessa Joronen, Tuula (toim.): Maahanmuuttajien elinolot pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. 89 – 115.
- Sue, Derald Wing – Sue, David 1990: Counseling the culturally different. Theory and practice. 2. edition. United States of America: John Wiley & Sons, Inc.
- Sue, Derald Wing – Sue, David 2002: Counseling the culturally diverse. Theory and practice. 4. edition. United States of America: John Wiley & Sons, Inc.
- Tiilikainen, Marja 2000: Somalinaiset ja maahanmuuton kokemukset. Teoksessa Leibkind, Karmela (toim.): Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus. 93-111.
- Tiilikainen, Marja 2003: Arjen islam. Somalinaisten elämää Suomessa. Tampere: Vastapaino.
- Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 1999: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Vasama, Tanja 2007: Lähes 200 000 on paennut kiihtyviä taisteluja Somaliassa. Helsingin Sanomat 14.11.2007. B 3.
- Virtanen, Timo 1993: Somalipakolaiset Suomessa. Tutkimus somalipakolaisten tuloista ja vastaanotosta Suomeen. Sosiaali – ja terveysministeriön julkaisuja 1993:3. Helsinki: Sosiaali – ja terveysministeriö.

HAASTATTELUKYSYMYKSET

TAUSTATIEDOT

- Ikä
- Perhesuhteet / asuminen
- Koulutus
- Oletko nyt työssä / työtön / kotiäiti / opiskelija?
- Kielitaito. Kumpi kieli on vahvempi suomi vai somali?
- Minä vuonna tulit Suomeen?
- Minkä ikäisenä tulit Suomeen?
- Kenen kanssa tulit Suomeen?

OMA IDENTITEETTI

1. Miten ajattelet itsestäsi, koetko olevasi suomalainen vai somalialainen?
2. Millaisia muutoksia identiteetissäsi on tapahtunut, kun vertaat aikaa lapsena - murrosikäisenä – tällä hetkellä?
3. Miten koet elämäsi kahdessa kulttuurissa?

SUOMALAISET YSTÄVÄT

1. Kuinka monta suomalaista ystävää Sinulla on?
2. Millaisia ystävyys-suhteita Sinulla on ollut suomalaisten kanssa, kun vertaat aikaa lapsena – murrosikäisenä – tällä hetkellä?
3. Millaisia muita suhteita Sinulla on ollut suomalaisten kanssa? (työ, opiskelu, naapurit, harrastukset, viranomaiset, muut)

SOMALIALAISET YSTÄVÄT

1. Kuinka monta somalialaista ystävää Sinulla on?
2. Millaisia ystävyys-suhteita Sinulla on ollut somalialaisten kanssa, kun vertaat aikaa lapsena – murrosikäisenä – tällä hetkellä?
3. Kuinka paljon olet yhteydessä Somaliaan?
4. Kuinka paljon olet yhteydessä muihin somalialaisiin, jotka asuvat Somalian ulkopuolella?

YSTÄVÄT MUISTA KULTTUURIRYHMISTÄ

1. Kuinka paljon Sinulla on ystäviä, jotka eivät ole suomalaisia tai somalialaisia?

